

EURASIAN JOURNAL OF
LAW, FINANCE AND
APPLIED SCIENCES

Volume 5 Issue 7 (2025)-EJLFAS

THE ROLE OF SOCIAL PREVENTION IN CRIME PREVENTION IN THE REGIONS

Erkabayev Ilkhomjon Yorkinjon ugli

Deputy Squad Commander for Educational Work at the Academy
of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan,
Lieutenant

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18455674>

ARTICLE INFO

Received: 24th January 2026

Accepted: 30th January 2026

Online: 31st January 2026

KEYWORDS

Crime prevention, social prevention, regional approach, causes of crime, social environment, prevention subjects.

ABSTRACT

This article analyzes the role and significance of social prevention in crime prevention within regions from a scientific and theoretical perspective. Special attention is given to improving the social environment and eliminating factors contributing to crime through targeted work with the population, particularly youth and socially vulnerable groups. Additionally, the legal and organizational aspects of effectively implementing social prevention measures, taking into account regional characteristics, are highlighted. The author substantiates the importance of social prevention as a priority approach in crime prevention.

HUDUDLARDA JINOYATNING OLDINI OLISHDA IJTIMOY PROFILAKTIKANING O'RNI

Erkabayev Ilhomjon Yorqinjon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi otryad komandirining tarbiyaviy ishlar
bo'yicha o'rinbosari, leytenant

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18455674>

ARTICLE INFO

Received: 24th January 2026

Accepted: 30th January 2026

Online: 31st January 2026

KEYWORDS

Jinoyatning oldini olish, ijtimoiy profilaktika, hududiy yondashuv, jinoyatchilik sabablari, ijtimoiy muhit, profilaktika subyektlari.

ABSTRACT

Mazkur maqolada hududlarda jinoyatning oldini olishda ijtimoiy profilaktikaning o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ijtimoiy muhitni sog'lomlashtirish, aholi, ayniqsa yoshlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar bilan manzilli ishlash orqali jinoyatchilikka sabab bo'luvchi omillarni bartaraf etish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda ijtimoiy profilaktika choralarini samarali tashkil etishning huquqiy va tashkiliy jihatlari yoritilgan. Muallif jinoyatning oldini olishda ijtimoiy profilaktikaning ustuvor yo'nalish sifatidagi ahamiyatini asoslab beradi.

Bugungi globalashuv va jamiyat taraqqiyotining murakkab bosqichida jinoyatchilikka qarshi kurash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri

bo'lib qolmoqda. Jinoyatlarning sodir etilishiga qarshi faqat jazolash choralarini qo'llash orqali barqaror natijalarga erishib bo'lmasligi amaliyotda o'z tasdig'ini topmoqda. Shu bois, jinoyatning oldini olish, ya'ni profilaktika tizimini takomillashtirish, ayniqsa uning ijtimoiy yo'nalishini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Jinoyatchilik ko'plab ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy va psixologik omillar bilan uzviy bog'liq bo'lib, ushbu omillar aynan hududlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Har bir hududning ijtimoiy-iqtisodiy holati, aholi bandligi, demografik tarkibi, ma'naviy muhit darajasi jinoyatchilik holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, jinoyatning oldini olishda hududiy yondashuvni qo'llash va ijtimoiy profilaktikani manzilli tashkil etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy profilaktika — bu jinoyat sodir etilishiga olib keluvchi sabab va shart-sharoitlarni barvaqt aniqlash, ularni bartaraf etish hamda shaxsni huquqbuzarlik sodir etishdan qaytarishga qaratilgan kompleks choralar majmuidir. Ushbu faoliyatning asosiy maqsadi shaxs, oila va jamiyat muhitini sog'lomlashtirish orqali jinoyatchilikka moyillikni kamaytirishdan iborat. Ayniqsa, ishsizlik, ijtimoiy tengsizlik, oilaviy nizolar, ta'lim va tarbiya bilan bog'liq muammolar ijtimoiy profilaktikaning asosiy obyeksi sifatida namoyon bo'ladi.

Hududlarda ijtimoiy profilaktikaning samaradorligi ko'p jihatdan mahalliy sharoitlarni chuqur o'rganish va aholi bilan bevosita ishlashga bog'liq. Aholining muammolarini o'z vaqtida aniqlash, ehtiyojmand qatlamlarni qo'llab-quvvatlash, yoshlarni foydali mehnat va ta'lim bilan band qilish jinoyatchilikning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtayi nazardan, ijtimoiy profilaktika jinoyatga qarshi kurashning eng samarali va insonparvar yo'nalishlaridan biri sifatida baholanadi.

Bundan tashqari, hududlarda ijtimoiy profilaktikani amalga oshirishda turli subyektlar — davlat organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari hamda fuqarolarning o'zaro hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Mazkur hamkorlik orqali profilaktik tadbirlarning manzilliligi va natijadorligi ta'minlanadi. Aholining ijtimoiy faolligini oshirish va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish jinoyatchilikka nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham hududiy ijtimoiy profilaktika imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Axborot almashinuvi, ijtimoiy muammolarni ochiq muhokama qilish, jamoatchilik fikrini shakllantirish orqali jinoyatchilikka qarshi ta'sirchan mexanizmlarni yaratish mumkin. Bu esa ijtimoiy profilaktikaning yangi shakl va usullarini joriy etishni taqozo etadi.

Hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda ijtimoiy profilaktikaning o'rni haqida gapirib o'tsak, bu konsepsiya hududiy darajada jinoyatlarning paydo bo'lishiga olib keladigan ijtimoiy omillarga qarshi kurashishning muhim vositasi sifatida ko'riladi. Ijtimoiy profilaktika, asosan, jinoyatchilikning ijtimoiy sabablarini, masalan, qashshoqlik, ishsizlik, ta'lim sifatining pastligi va oilaviy muammolarni hal qilish orqali oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasini o'z ichiga oladi. Bu yo'nalishdagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy profilaktika nafaqat jinoyatlar sonini kamaytirishga, balki jamiyatning umumiy barqarorligini oshirishga ham xizmat qiladi [1]. Masalan, Birlashgan

Millatlar Tashkilotining Ma'rifat va jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha idorasi (UNODC) ma'lumotlariga ko'ra, ijtimoiy rivojlanish orqali jinoyatchilikning oldini olish strategiyalari hududlarda huquqbuzarliklarning har xil shakllarini, shu jumladan zo'ravonlik va o'g'riliklarni kamaytirishga qodir [2]. Bu o'rinda xorijiy davlatlarning tajribasi o'ziga xos o'rnak bo'lib xizmat qiladi, chunki ularning ijtimoiy profilaktika modellari hududiy darajada samarali natijalarga erishgan.

Ijtimoiy profilaktikaning hududlardagi rolini o'rganishda, uning jinoyatchilikning ijtimoiy determinantlariga ta'sir qilish qobiliyatini e'tirof etish kerak. Masalan, qashshoqlik va ishsizlik darajasining yuqoriligi hududlarda jinoyatchilikning o'sishiga olib keladigan asosiy omillardan biridir. Olimlarning fikricha, ijtimoiy profilaktika choralari orqali bu muammolarni hal qilish hududiy jamoalarning barqarorligini ta'minlaydi va jinoyatlar sonini kamaytiradi [3]. Professor Ramiro Martines (Northeastern University) tadqiqotlarida ko'rsatilishicha, immigrantlar soni ko'p bo'lgan hududlarda ijtimoiy bog'liqlikning kuchaytirilishi zo'ravonlik jinoyatlarining past darajasini ta'minlaydi, chunki immigrantlar jamoalari o'zaro hamkorlikni rivojlantirib, jinoyatchilikka qarshi turishadi [4]. Bu fikr Google Scholar va Scopus bazalaridagi maqolalarda tasdiqlangan, ularda ijtimoiy profilaktikaning hududiy darajadagi samaradorligi ta'kidlangan.

Xorijiy davlatlarda ijtimoiy profilaktikaning hududlarda jinoyatchilikning oldini olishdagi roliga misollar ko'p. Masalan, Yaponiyada "Koban" tizimi – mahalliy politsiya postlari orqali jamoa bilan hamkorlik qilish – hududlarda jinoyatchilik darajasining pastligiga hissa qo'shadi. Yaponiyadagi hududiy jamoalarning o'zaro hamkorligi va mahalliy faollarning ishtiroki jinoyatchilikning oldini olishda muhim o'rin tutadi, bu haqda olim T. Xoup (1995) o'z tadqiqotlarida ta'kidlagan [5]. Rasmiy statistikaga ko'ra, Yaponiyada o'g'riliklar va zo'ravonlik jinoyatlari darajasi dunyodagi eng pastlardan biri bo'lib, bu ijtimoiy profilaktika choralarining samarasidir [6]. Bundan tashqari, Yaponiyaning Adachi hududida 2008 yildan boshlab amalga oshirilgan "Beautiful Windows Movement" (BWM) loyihasi hududlarda jinoyatchilikni 11 yil ichida sezilarli darajada kamaytirdi, bu haqda tadqiqotlarda ko'rsatilgan [7].

Singapurda ham ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda samarali qo'llanilmoqda. "Neighbourhood Police Posts" (NPP) tizimi orqali politsiya va jamoa o'rtasidagi hamkorlik kuchaytirilib, hududiy darajada jinoyatchilik darajasining pastligi ta'minlangan. Olim D. Singx (2000) o'z ishida Singapurning ijtimoiy profilaktika modelini ta'kidlab, uning jinoyatchilikning oldini olishdagi rolini ko'rsatgan [8]. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, Singapurda jinoyatchilik darajasi dunyodagi eng pastlardan biri bo'lib, bu mahalliy jamoalarning faol ishtiroki bilan bog'liq [9]. Bu tajriba hududlarda ijtimoiy bog'liqlikni kuchaytirish orqali jinoyatchilikning oldini olishning samarali usuli ekanligini isbotlaydi.

Buyuk Britaniyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda "Community Policing" strategiyasi orqali amalga oshiriladi. Bu tizimda politsiya va mahalliy aholi o'rtasidagi hamkorlik muhim o'rin tutadi, bu haqda T. Bennett va boshqalarning sistematik sharhida ta'kidlangan [10]. Rasmiy statistikaga ko'ra, Buyuk Britaniyaning hududlarida ijtimoiy profilaktika choralari orqali zo'ravonlik jinoyatlari 20-

30% ga kamaygan [11]. Professor Trevor Bennett (University of Glamorgan) o'z tadqiqotlarida ijtimoiy profilaktikaning hududiy darajadagi samaradorligini isbotlagan, bu Scopus va Web of Science bazalaridagi maqolalarda aks ettirilgan.

AQSHda ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda "Broken Windows Theory" ga asoslangan choralar orqali qo'llaniladi. Masalan, Nyu-York hududlarida amalga oshirilgan loyihalar jinoyatchilik darajasini sezilarli darajada kamaytirdi [12]. Olim Bianka Bersani (University of Massachusetts) o'z ishida immigrantlar jamoalarida ijtimoiy bog'liqlikning jinoyatchilikni kamaytirishdagi rolini ta'kidlagan [13]. FBI rasmiy statistikasiga ko'ra, AQSHning hududlarida ijtimoiy profilaktika choralari orqali o'g'riliklar va zo'rvonlik jinoyatlari 1990-2020 yillarda 50% ga kamaygan [14].

Tanzaniyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda "Community Policing" modellari orqali amalga oshiriladi. Mkuranga hududida amalga oshirilgan loyihalar jinoyatchilik darajasini kamaytirishga hissa qo'shdi, bu haqda A. Bokota va J. Mvanjisining tadqiqotida ko'rsatilgan [1]. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, Tanzaniya hududlarida ijtimoiy hamkorlik orqali jinoyatlar 40% ga kamaygan [15].

Avstraliyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda jamoaviy loyihalar orqali qo'llaniladi. Avstraliya Krimonologiya Instituti ma'lumotlariga ko'ra, hududiy darajadagi ijtimoiy choralar zo'rvonlikni 25% ga kamaytirgan [16]. Professor Mariya Velez (University of New Mexico) o'z tadqiqotlarida immigrantlar hududlarida ijtimoiy hamkorlikning rolini ta'kidlagan [17].

Fransiyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda milliy strategiya orqali amalga oshiriladi. Fransiya hududlarida amalga oshirilgan ijtimoiy rivojlanish loyihalari jinoyatchilik darajasini kamaytirdi [18]. UNODC ma'lumotlariga ko'ra, Fransiyaning tajribasi hududiy darajada samarali [2].

Braziliyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda "Community Policing" va ijtimoiy loyihalar orqali qo'llaniladi. Jahon Banki ma'lumotlariga ko'ra, Braziliya hududlarida jinoyatchilik 20-30% ga kamaygan [19].

Mozambikda ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda jamoaviy strategiyalar orqali amalga oshiriladi [20]. Olim Ruben Domingos o'z tadqiqotida buning samaradorligini isbotlagan [21].

Keniyada ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda "Community Policing" modellari orqali qo'llaniladi [22]. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, Keniya hududlarida jinoyatlar kamaygan [23].

Hududlarda ijtimoiy profilaktikaning rolini o'rganishda, uning jinoyatchilikning oldini olishdagi samaradorligini statistika orqali isbotlash mumkin. UNODC Global Study on Homicide ma'lumotlariga ko'ra, ijtimoiy profilaktika choralari amalga oshirilgan hududlarda qotillik darajasi 15-20% ga kamayadi [24]. Professor Entoni Peguyero (Virginia Tech) o'z ishida ijtimoiy profilaktikaning hududiy darajadagi rolini ta'kidlagan [25].

O'zbekistonda ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda muhim o'rin tutadi. 2026 yil 5 yanvardagi PQ-1-sonli Prezident Qaroriga muvofiq, "Ijtimoiy profilaktika haftaligi" tadbirlari o'tkazish tartibi to'g'risidagi Nizom tasdiqlandi.

Ushbu Nizomga ko'ra, ijtimoiy profilaktika haftaligi mahallalarda jinoyatchilikning oldini olishga qaratilgan tadbirlar majmuasini o'z ichiga oladi [26]. Nizomning 1-bobida umumiy qoidalar belgilangan bo'lib, unda ijtimoiy profilaktika haftaligining ta'rifi va tashkilotchilari ko'rsatilgan.

Nizomning 2-bobida haftalikni o'tkazishning maqsadi va asosiy vazifalari keltirilgan. Asosiy maqsad mahallalarda ijtimoiy profilaktika samaradorligini oshirish orqali huquqbuzarliklarning oldini olishdir. Vazifalar orasida ijtimoiy profilaktika obyektlari bilan ishlash, aholining huquqiy ongini oshirish va sog'lom turmush tarziga targ'ib qilish kiradi.

Nizomning 3-bobida haftalikni tashkil etish va o'tkazish tartibi belgilangan. Tuman hokimlari takliflarni shakllantirib, haftalikni o'tkazish haqida farmoyish qabul qilinadi. Haftalik doirasida turli tadbirlar, shu jumladan shaxsiy qabullar, mexnat yarmarkalari va targ'ibot kampaniyalari o'tkaziladi.

Nizomning 4-bobida yakunlovchi qoidalar keltirilgan, unda haftalik yakunlarini sarahisob qilish va mas'ullarni rag'batlantirish haqida gapiriladi. Bu Nizom O'zbekiston hududlarida ijtimoiy profilaktikaning rolini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Xorijiy tajriba va O'zbekistonning yangi qarorini hisobga olgan holda, ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda muhim o'rin tutadi. Olimlarning fikricha, bu choralar jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi [27].

Ijtimoiy profilaktikaning hududlardagi rolini yanada chuqurlashtirish uchun, uning amaliy qo'llanilish misollarini keltirish mumkin. Masalan, Yaponiyada mahalliy faollarning ishtiroki orqali jinoyatchilik 10-15% ga kamaygan [6]. Singapurda ham shunday, u yerda NPP tizimi hududlarda amniyatni oshirdi [8].

Buyuk Britaniyada ijtimoiy profilaktika hududlarda zo'rvonlikni kamaytirishga yordam berdi [10]. AQSHda Broken Windows nazariyasi hududiy darajada samara berdi [12].

Tanzaniya va Keniya misollari Afrika hududlarida ijtimoiy profilaktikaning samaradorligini ko'rsatadi [1] [22].

Avstraliya va Fransiya tajribasi ham o'ziga xos [16] [18].

Braziliya va Mozambikda ijtimoiy loyihalar hududlarda jinoyatchilikni kamaytirdi [19] [21].

O'zbekistonda PQ-1 Qarori hududlarda ijtimoiy profilaktikani yangi darajaga ko'taradi, bu xorijiy tajriba bilan uyg'unlashadi.

Ijtimoiy profilaktikaning hududlardagi rolini o'rganishda, uning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini e'tirof etish kerak. Masalan, welfare state modellari jinoyatchilikni kamaytirishga hissa qo'shadi [28]. Professor Bianka Bersani o'z tadqiqotlarida buni isbotlagan [13].

UNODC ma'lumotlariga ko'ra, ijtimoiy profilaktika global darajada jinoyatchilikni 15-25% ga kamaytirishi mumkin [2].

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy profilaktika hududlarda jinoyatchilikning oldini olishda muhim o'rin tutadi va xorijiy tajriba O'zbekiston uchun o'rnak bo'lishi mumkin.

References:

1. Bokota A., Mwanjisi J. Community policing and crime prevention in Tanzania: A review of literature //Journal of African Criminology and Justice Studies. – 2019. – T. 11. – №. 1. – S. 29-42.
2. UNODC. Crime Prevention //United Nations Office on Drugs and Crime. – 2023.
3. Hope T. Community crime prevention //Crime and Justice. – 1995. – T. 19. – S. 21-89.
4. Martinez R. Immigration and Crime //Annual Review of Criminology. – 2018. – T. 1. – S. 63-84.
5. Hope T. Community crime prevention //Crime and Justice. – 1995. – T. 19. – S. 21-89.
6. UNODC. Global Study on Homicide //United Nations Office on Drugs and Crime. – 2023.
7. Yamada T. A review of crime prevention activities in a Japanese local government area since 2008: Beautiful Windows Movement in Adachi Ward //Crime Science. – 2021. – T. 10. – №. 1. – S. 1-12.
8. Singh D. Conceptualising Community Policing, Crime Prevention and Criminology: A Singapore Perspective //The Australian and New Zealand Journal of Criminology. – 2000. – T. 33. – №. 3. – S. 266-286.
9. Singapore Police Force. Annual Crime Brief //Singapore Police Force. – 2025.
10. Bennett T. Community-oriented policing to reduce crime, disorder and fear and increase satisfaction and legitimacy among citizens: a systematic review //Journal of Experimental Criminology. – 2014. – T. 10. – №. 4. – S. 399-428.
11. UK Home Office. Crime in England and Wales //UK Home Office. – 2025.
12. Kelling G.L., Wilson J. Q. Broken Windows //The Atlantic Monthly. – 1982. – T. 249. – №. 3. – S. 29-38.
13. Bersani B.E. An Examination of First and Second Generation Immigrant Offending Trajectories //Justice Quarterly. – 2014. – T. 31. – №. 2. – S. 315-343.
14. FBI. Uniform Crime Reporting //Federal Bureau of Investigation. – 2025.
15. Tanzania Police Force. Annual Report //Tanzania Police Force. – 2024.
16. Australian Institute of Criminology. Trends in violence and crime prevention strategies in the world //Australian Institute of Criminology. – 2020.
17. Velez M.B. Contextualizing the Immigration and Crime Effect //Criminology. – 2009. – T. 47. – №. 3. – S. 931-969.
18. International Centre for the Prevention of Crime. 100 Crime Prevention Programs to Inspire Action Across the World //ICPC. – 2017.
19. World Bank. Making Brazilians Safer: Analyzing the Dynamics of Violent Crime //World Bank. – 2020.
20. Domingos R.J.S. Principles and Practices of Crime Prevention Policies in Mozambique //Erasmus University Thesis. – 2013.
21. Domingos R. J. S. Principles and Practices of Crime Prevention Policies in Mozambique //Erasmus University Thesis. – 2013.

22. National Crime Research Centre. The Impact of Community Policing in Kenya //NCRC. – 2025.
23. Kenya National Bureau of Statistics. Crime Statistics //KNBS. – 2024.
24. UNODC. Global Study on Homicide //United Nations Office on Drugs and Crime. – 2023.
25. Peguero A. A. Immigrant Youth Involvement in School-Based Crime //Journal of Immigrant & Refugee Studies. – 2013. – T. 11. – №. 1. – S. 1-18.
26. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2026 yil 5 yanvardagi PQ-1-son qarori //O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – 2026.
27. Sharkey P. The Effect of Social Connectedness on Crime: Evidence from the Great Migration //Review of Economics and Statistics. – 2021. – T. 103. – №. 1. – S. 18-33.
28. Deeming C. How does the welfare state reduce crime? The effect of program characteristics and decommodification across 18 OECD-countries //Journal of Criminal Justice. – 2020. – T. 68. – S. 101631.